

3.I. ANTİK YUNAN TAPINAK PLANLARI

(DIA) MÖ 2. Binden beri Ege Mimarisi'nin modeli olan **Megaron**, Yunan tapınak mimarisinin yine başlangıcında yer alır. İlk olarak ahşaptan yontulmuş en eski ve normal insan boyutundan daha **küçük tanrı heykelleri için küçük bir yapı (türbe vari bir yapı) yeterliydi**. Yapının öne doğru uzanan uzun duvarları açık bir ön mekân (Pronaos) oluşturuyordu. Söz konusu odanın önündeki bir ya da iki **destek alınlığı** taşıyordu. Küçük tapınaklar (**Naiskos**), hazine daireleri (**Thesauros**) ve kapı yapıları için (**Propylon**) her zaman kullanımda kalmış olan antalı tapınağın (*templum in antis, templum distyl in antis*) bu başlangıç tipi, uygun durumda anta duvarlarının önüne yerleştirilen destek sütunları ile küçük bir avlu oluşturularak çeşitlendirilmiştir ki buna **Prostylos** tapınak planı adı verilir (yani sütunları önde yer alan tapınak). **(DIA sol)** Bu plan türünden geometrik bezemelerle süslü, MÖ 8. yüzyıla tarihlenen bir pişmiş toprak tapınak modeli (H: 54 cm), Argos Heraion'unda bulunmuştur. Ayrıca MÖ 7. yüzyıla tarihlenen Naksos adasındaki Yria'daki (Prostylos) Tapınak III ve IV **(DIA sağ)** ve Delos adasındaki Artemis tapınağından örnekler en eski kanıtları oluşturmaktadır.

(DAI) **Amphiprostylos** tipi tapınak, İlissos-Tapınağı ve Athena Nike Tapınağı gibi ön ve arkada olmak üzere her iki kısa kenarında da birer ön odaya (**Pronaos** ve **Opisthodosmos**) sahiptir.

(DAI) Basit malzemeden yapılmış yapıların konstrüksiyonlarına (yapısına) dair izler, zaman zaman günümüze kadar koruna gelmiştir: Yapıların kerpiç duvarları taş bir temel üzerinde yükseltilmiştir. Ve bu temele uygun büyük ve dikine yerleştirilmiş kare ya da dikdörtgen biçimli bloklar yani **orthostatlar**, hemen hemen tüm dor tapınaklarında üzerine yatayına yerleştirilen bağlayıcı bloklardan açık bir şekilde ayrılmaktadırlar. Kerpiç duvarların uçları, kapı kasalarında olduğu gibi kalın tahta kalaslarla kaplanmıştır. Bu eski uygulama anta uçlarında yaşamını sürdürmüş ve Klasik Dönem içlerine değin kullanım bulmuştur. Ev biçimli tapınaklar, **Dorların** kuzeyden getirdiğine inanılan **dik eğimli kırma çatı** ile kapatılmıştır. Söz konusu bu dik eğimli çatı güneydeki biçimler yani **düz toprak dam** ve **az eğimli kırma çatı** karşısında kendini kabul ettirmiş olmalıdır.

İnanan cemaat, açık havada tapınak önünde yer alan **altarda kurban ve dua için toplanırken** sadece tanrıya ait kült heykelinin içinde yer aldığı mekanlar, yeni bir yapı türü de ortaya çıkmıştır. Bu yapı tipi daha çok kullanım amacı açısından Myken Dönemi Megaron'larıyla benzeşmektedir. Söz konusu Myken megaronlarında o yörenin **beyi/yöneticisi** ve soyluları beraberce ocak etrafında yemek için toplandıkları gibi tapınağın önünde ve merkezinde yer alan altarın yerini alan kurban ocağını (Eschara) rahipler ve inananlar çeşitli kurban törenleri için çevrelerdi. **Bu yapılarda özellikle iç mekân çok büyük bir önem taşımaktaydı.** Tapınağın iç mekânı bu yüzden mümkün olduğunca geniş ve ferah inşa edilmiştir. **(DIA)** Önemli bir şekilde toplanma amaçlı tapınaklarının bu tipi, (Yunanlar buna zaman zaman Megaron adını verirler) özellikle Girit'teki tapınaklarda (**Dreos, Gortyn ve Prinias**'ta) karşımıza çıkar ve MÖ 8. yüzyılda Kyklad adaları olan **Yria ve Naxos**'a ve Yunanistan ana karasındaki **Perachora**'ya yayılır. Daha sonra özellikle büyük Yunan kolonilerinde kullanım bulur.

Kült heykelleri için yapılan türbe benzeri küçük mekânlar, insan biçimli (antropomorfik) tanrı heykellerine uygun olarak **kısa bir zaman sonra büyütölmek zorunda kalınmıştır.** Tanrı heykelinin içerisinde bulunduğu ve yunanca tanrının evi anlamına gelen Naos, tüm ölümlü insanların yaptıklarını aşmalı ve bu da kendini ilk önce kült heykelinin büyüklüğünde göstermiştir.

(DIA) 100 sığır kurbanı anlamına gelen "Hekatomb" da olduğu gibi burada sayısal olarak çokluk değil aksine kutsal sayı **100** olarak seçilmiştir. İlk büyük tapınaklar, **100 ayak uzunluğunda** inşa edilmiştir. Yani bir ayak 32-33 cm olarak kabul edildiğinde söz konusu tapınaklar 32-33 m uzunluğunda inşa edilmişler ve bu yüzden bu tapınaklara 100 ayak uzunluğunda anlamına gelen **HEKATOMPEDOS/ON** adı verilmiştir (Mora=Peloponnesos) yarımadasındaki **(DIA)** **Thermos ve Mazarakis, Olympia, Samos ve Teos**'ta olduğu gibi). Tapınakların uzunluklarına karşılık cephe genişlikleri 6 ile 10 m arasında değişmektedir. Kısa kenar ile uzun kenar arasında iyi bir orantı söz konusu değildir. Söz konusu tapınağın iç mekânında ise çatı mahyasını taşıyan destek dikmeleri bulunur ve bir koridor biçimini alır.

1-Templum in antis / templum distyl
(distylos) in antis (Antalı Tapınak)

2-Amphidistyl in antis

3-Prostylos

4-Amphiprostylos

5-Peripteros (Peripteral)

6-Pseudo Peripteros (Peripteral)

7-Dipteros

8-Pseudo Dipteros (Dipteral)

9-Tholos

10-Monopteros

11- Telesterion (Eleusis)

